

ΠΟΛΥΤΡΟΠΗ ΑΡΜΟΝΙΑ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ 10-5-2021
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ:ΕΠΤΑ(7)

A. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἠσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ἀμφοτέρωθεν οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Ὅμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστίν, ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἡ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, στοχαστικὴ γὰρ οὕσα τοῦ μέσου.

Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὕσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ καθ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῶν τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἐν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὐρίσκειν καὶ αἰρεῖσθαι.

Αρμονία

A1. Στις παρακάτω διατυπώσεις να επιλέξετε την απάντηση που συμπληρώνει σωστά το περιεχόμενο των προτάσεων που δίνονται. (μονάδες 4)

α. Η αντωνυμία ἀμφοτέρωθεν αναφέρεται στο:

1. ἠσθῆναι καὶ λυπηθῆναι 2. μᾶλλον καὶ ἥττον

β. ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς: Η αντωνυμία ὅπερ αναφέρεται στο:

1. ὡς δεῖ 2. μέσον τε καὶ ἄριστον

γ. ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται: Το προθετικό σύνολο ἐν οἷς αναφέρεται :

1. στα πάθη καὶ τὶς πράξεις 2. στὶς ἠθικὲς ἀρετὲς

δ. ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς: Ἡ λέξη ἄμφω αναφέρεται:

1. στο ψέγεσθαι και στο ἐπαινεῖσθαι 2. στο ἐπαινεῖσθαι και το κατορθοῦσθαι

A2. οἶον: Τι φανερώνει η παραπάνω λέξη για τον τρόπο απόδειξης που χρησιμοποιεί ο φιλόσοφος στην αρχή του κειμένου; Τι θέλει να αποδείξει; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

B1. Ἡ ἀρετὴ ἔχει κοινωνικό χαρακτήρα, επειδή οι πράξεις μας ορίζονται από το κοινωνικό περιβάλλον και ἔχουν ἀντίκτυπο στον κοινωνικό περίγυρο. Να τεκμηριώσετε την παραπάνω ἀποψη κάνοντας αναφορές σε συγκεκριμένα χωρία του κειμένου που δίνεται.

Μονάδες 10

B2. Λαμβάνοντας υπόψη τον ορισμό της ἀρετῆς, ὅπως δίνεται στο χωρίο «Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετική, ἐν μεσότητι οὔσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν», να εξηγήσετε γιατί η ἀριστοτελική ἠθική μπορεί να χαρακτηριστεί ως σχετική, ὄχι ὅμως ως σχετικιστική.

Μονάδες 10

B3.α. Να γράψετε δύο προτάσεις στα νέα ελληνικά χρησιμοποιώντας τη λέξη πράξη που θα αποδίδουν δύο διαφορετικές σημασίες της λέξης. (μονάδες 4)

B3.β. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με ένα ουσιαστικό ή επίθετο, απλό ή σύνθετο, που είναι ετυμολογικά συγγενές με τις λέξεις που δίνονται σε παρένθεση. (μονάδες 6)

α. Με(αίρεισθαι) τους σεισμοπαθείς ὅλοι οι ἄλλοι θα πληρώσουν την ἑκτακτη εισφορά.

β. Κοινή ομολογία είναι ὅτι για την επιτυχή ἀντιμετώπιση σημαντικών εθνικών ζητημάτων απαιτεῖται ἡ (ἐπαινεῖται) ὄλων των κομμάτων.

γ. Μετά από τόσα χρόνια(ἐλλείπειν) παρουσίας στο θέατρο ἀποφάσισε να ἀφήσει το θεατρικό σανίδι και να ἀφιερωθεί στην ἄλλη μεγάλη του ἀγάπη, τη ζωγραφική.

Μονάδες 10

B4. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις με τον όρο που χρειάζεται.

α. Ο είχε εκλεγεί στρατηγός το 409 π.Χ. και είχε εξοριστεί από τους τριάντα τυράννους.

β. Ο Πλάτωνας κατά το πρώτο ταξίδι του στη Σικελία ήρθε σε επαφή με τον επιφανή Πυθαγόρειο φιλόσοφο, τον

γ. Μακρινός συγγενής του Πλάτωνα από την πλευρά της μητέρας του ήταν ο

δ. Ο Ησίοδος στη αναφέρεται στη δημιουργία από τους θεούς της πρώτης γυναίκας, της

ε. Για τον Πλάτωνα το κατώτατο μέρος της ψυχής είναι το

στ. Για τον Πλάτωνα η δικαιοσύνη είναι ένα είδος των αντιμαχομένων μερών της ψυχής, η οποία πηγάζει από το

ζ. Ο Αριστοτέλης επέστρεψε το 335 π.Χ. στην Αθήνα και παρέμεινε ως το π.Χ. Την περίοδο που επέστρεψε στην Αθήνα ο Αριστοτέλης τη διεύθυνση της Ακαδημίας είχε ο

Πολύτροπον

Μονάδες 10

B5. Αφού μελετήσετε το μεταφρασμένο κείμενο από τα Ηθικά Νικομάχεια που ακολουθεί και λαμβάνοντας υπόψη και το πρωτότυπο κείμενο να γράψετε:

α. σε ποια ή ποιες περιπτώσεις ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι η γενναιοδωρία δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως αρετή.

β. αν η επίδειξη υπερβολής στις ανθρώπινες πράξεις αποκλίνει πάντα από το ορθό και θεωρείται σε κάθε περίπτωση λανθασμένη συμπεριφορά.

Οι πράξεις της αρετής είναι όμορφες και γίνονται για την ομορφιά τους. Και η προθυμία, επομένως, του γενναιόδωρου να δίνει οφείλεται στην ομορφιά αυτής της πράξης· δίνει μάλιστα με τον σωστό τρόπο: σ' αυτούς που πρέπει, τόσα που πρέπει, τότε που πρέπει, καθώς και όλα τα άλλα που χαρακτηρίζουν τη σωστή πράξη της προσφοράς· κάνει μάλιστα ο γενναιόδωρος την πράξη αυτή με ευχαρίστηση, ή δίχως λύπη· καθετί, πράγματι, που γίνεται σύμφωνα με την αρετή είναι ευχάριστο ή δίχως λύπη, και πάντως σε καμιά περίπτωση λυπηρό. Αυτόν όμως που δίνει σε ανθρώπους που δεν πρέπει, ή που δίνει όχι

για την ομορφιά αυτής της πράξης αλλά για κάποιον άλλο λόγο, δεν θα τον πούμε γενναιόδωρο, αλλά θα τον ονομάσουμε με κάποια άλλη λέξη. Ούτε θα πούμε γενναιόδωρο αυτόν που δίνει, όμως αισθάνεται γι' αυτό λύπη· γιατί ο άνθρωπος αυτός θα προτιμούσε τα χρήματα και τα υλικά αγαθά μάλλον παρά την όμορφη πράξη, αυτό όμως δεν είναι γνώρισμα του γενναιόδωρου ανθρώπου. Ούτε όμως θα πάρει ο γενναιόδωρος άνθρωπος από εκεί που δεν πρέπει· γιατί μια τέτοια λήψη δεν προσιδιάζει σ' έναν άνθρωπο που δεν τρέφει ιδιαίτερη τιμή για τα χρήματα και για τα υλικά αγαθά. Ούτε θα έφτανε, λέω, ποτέ ο γενναιόδωρος άνθρωπος σε ταπεινωτικά παρακάλια· γιατί στον άνθρωπο που έμαθε να ευεργετεί δεν ταιριάζει να απλώνει εύκολα το χέρι του για ευεργεσίες. Από εκεί όμως που πρέπει, δεν θα αρνηθεί να πάρει (από τα δικά του π.χ. περιουσιακά στοιχεία), όχι γιατί αυτό είναι ωραίο, αλλά γιατί είναι απαραίτητο προκειμένου να είναι σε θέση να δίνει. Ούτε θα αδιαφορήσει για τη δική του περιουσία, αφού βέβαια ο σκοπός του είναι να βοηθάει με αυτήν κάποιους άλλους. Ούτε θα δίνει στον πρώτο τυχόντα, για να μπορεί να δίνει σ' αυτούς που πρέπει, όταν πρέπει και όπου αυτό είναι ωραίο. Ιδιαίτερο γνώρισμα του γενναιόδωρου ανθρώπου είναι, επίσης, να φτάνει, όταν δίνει, και στην υπερβολή, σε σημείο που να αφήνει για τον εαυτό του τα λιγότερα· γιατί γνώρισμα του ελευθέρου ανθρώπου είναι να μην κοιτάζει τον εαυτό του. Όταν μιλούμε για «γενναιοδωρία», την εννοούμε πάντοτε σε αναλογία προς την πραγματική περιουσία του καθενός· γιατί η γενναιοδωρία δεν βρίσκεται στον μεγάλο αριθμό των διδόμενων πραγμάτων, αλλά στην έξη του ανθρώπου ο οποίος δίνει, και αυτή τον κάνει να δίνει ανάλογα με την πραγματική του περιουσία. Τίποτε, επομένως, δεν εμποδίζει να είναι πιο γενναιόδωρος ο άνθρωπος που δίνει τα λιγότερα, αν τα δίνει από μια μικρότερη περιουσία.

Αριστοτέλης, Ηθικά Νικομάχεια, IV, 1-2

Μονάδες 10

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Δημοσθένης, Κατά Φιλίππου Β', 11-12

Ο Δημοσθένης στον λόγο αυτό καταφέρεται εναντίον του Φιλίππου και των πρακτικών του και υποδεικνύει στους Αθηναίους τι απάντηση πρέπει να δώσουν στους πρέσβεις του Φιλίππου, οι οποίοι επισκέφτηκαν την Αθήνα για να διαμαρτυρηθούν για την αντιμακεδονική πολιτική των Αθηναίων στην Πελοπόννησο και την υπόλοιπη Ελλάδα. Στο απόσπασμα που ακολουθεί εκθέτει το εγκώμιο της πόλης των Αθηνών και την συγκρίνει με τις άλλες ελληνικές πόλεις αναφέροντας ότι δεν έχουν το ηθικό υπόβαθρο να σταθούν ισάξια απέναντι της.

εὐρίσκει γάρ, οἶμαι, καὶ ἀκούει τοὺς μὲν ὑμετέρους προγόνους, ἐξὸν αὐτοῖς τῶν λοιπῶν ἄρχειν Ἑλλήνων ὥστ' αὐτοὺς ὑπακούειν βασιλεῖ, οὐ μόνον οὐκ ἀνασχομένους τὸν λόγον τοῦτον, ἠνίκ' ἦλθεν Ἀλέξανδρος ὁ τούτων πρόγονος περὶ τούτων κῆρυξ, ἀλλὰ καὶ τὴν χώραν ἐκλιπεῖν προελομένους καὶ παθεῖν ὀτιοῦν ὑπομείναντας, καὶ μετὰ ταῦτα πράξαντας ταῦθ' ἃ πάντες ἀεὶ γλίχονται λέγειν, ἀξίως δ' οὐδεὶς εἰπεῖν δεδύνηται, διόπερ κάγω παραλείψω, δικαίως (ἔστι γὰρ μείζω τὰ κείνων ἔργα ἢ ὡς τῷ λόγῳ τις ἂν εἴποι), τοὺς δὲ Θεβαίων καὶ Ἀργείων προγόνους τοὺς μὲν συστρατεύσαντας τῷ βαρβάρῳ, τοὺς δ' οὐκ ἐναντιωθέντας. οἶδεν οὖν ἀμφοτέρους ἰδίᾳ τὸ λυσιτελοῦν ἀγαπήσοντας, οὐχ ὅ,τι συνοίσει κοινῇ τοῖς Ἑλλησι σκεψομένους. ἡγεῖτ' οὖν, εἰ μὲν ὑμᾶς ἔλοιτο, φίλους ἐπὶ τοῖς δικαίοις αἰρήσεσθαι, εἰ δ' ἐκείνοις προσθεῖτο, συνεργοὺς ἔξειν τῆς αὐτοῦ πλεονεξίας. διὰ ταῦτ' ἐκείνους ἀνθ' ὑμῶν καὶ τότε καὶ νῦν αἰρεῖται. οὐ γὰρ δὴ τριήρεις γ' ὄρᾳ πλείους αὐτοῖς ἢ ὑμῖν οὔσας· οὐδ' ἐν τῇ μεσογείᾳ τιν' ἀρχὴν εὐρηκε, τῆς δ' ἐπὶ τῇ θαλάττῃ καὶ τῶν ἐμπορίων ἀφέστηκεν· οὐδ' ἀμνημονεῖ τοὺς λόγους οὐδὲ τὰς ὑποσχέσεις, ἐφ' αἷς τῆς εἰρήνης ἔτυχεν.

ἐν τῇ μεσογείᾳ =στο εσωτερικό της χώρας

Γ1. Να μεταφράσετε το απόσπασμα: «οἶδεν οὖν ἀμφοτέρους ἰδίᾳ ... αὐτοῖς ἢ ὑμῖν οὔσας»

Μονάδες 10

Γ2. Τι είχε διαπιστώσει ο Φίλιππος για τους προγόνους των Αθηναίων και τι για τους προγόνους των Θηβαίων και των Αργείων; Σε ποια απόφαση οδηγήθηκε με βάση τις παραπάνω διαπιστώσεις ;

Μονάδες 10

Γ3.α. Να βρείτε ένα φωνηεντόληκτο και ένα αφωνόληκτο ουσιαστικό της τρίτης κλίσης και να το γράψετε στη δοτική πληθυντικού του άλλου αριθμού. (μονάδα 1)

Γ3.β. «εὐρίσκει γάρ, οἶμαι, καὶ ἀκούει τοὺς μὲν ὑμετέρους προγόνους οὐ μόνον οὐκ ἀνασχομένους τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλὰ καὶ τὴν χώραν ἐκλιπεῖν προελομένους»

1. Να γράψετε για καθεμία από τις μετοχές που υπάρχουν στην περίοδο το δεύτερο ενικό πρόσωπο της προστακτικής στον χρόνο και στη φωνή που βρίσκονται. (μονάδες 2)

2. Να μεταφέρετε το απαρέμφατο στον παρακείμενο στην ίδια φωνή. (μονάδα 1)

Γ3.γ. Να μεταφέρετε τους παρακάτω τύπους στον αντίστοιχο τύπο του ενεστώτα: ὑπομείναντας, συνοίσει, ἀφέστηκεν (μονάδες 3)

Γ3.δ. οὐδείς, ὄ,τι: Να αναγνωρίσετε το είδος των παραπάνω αντωνυμιών και να γράψετε για καθεμία την ονομαστική πληθυντικού του ίδιου γένους. (μονάδες 3)

Μονάδες 10

Γ4.α. «ήνικ' ἦλθεν Ἀλέξανδρος ὁ τούτων πρόγονος περὶ τούτων κῆρυξ»: Να μετατρέψετε τη δευτερεύουσα πρόταση σε ισοδύναμο είδος μετοχής. (μονάδες 4)

Γ4.β. Να γράψετε το υποκείμενο των ρηματικών τύπων που δίνονται παρακάτω και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας : ἐξόν, εἶπεῖν, οὔσας (μονάδες 3)

Γ4.γ. Να αναγνωρίσετε το είδος των παρακάτω προτάσεων και να γράψετε ποιος είναι ο συντακτικός τους ρόλος: (μονάδες 3)

α. ὥστε αὐτούς ὑπακούει βασιλεῖ

β. ὅ,τι συνοίσει κοινῇ τοῖς Ἕλλησι

Μονάδες 10

